

A KÉZMŰVES HAGYOMÁNYŐRZÉS MINT KÖZÖSSÉGÉPÍTŐ ERŐ

A ZALA MEGYEI NÉPMŰVÉSZETI EGYESÜLET TEVÉKENYSÉGE ZALA MEGYÉBEN

A ZALA MEGYEI NÉPMŰVÉSZETI EGYESÜLET TÖRTÉNETE ELVÁLASZTHATATLAN AZ ORSZÁGOS NÉPMŰVÉSZETI MOZGALOMTÓL. A 70-ES 80-AS ÉVEKBEN A NÉPMŰVELÉSI INTÉZET A DÍSZÍTŐMŰVÉSZETI SZAKKÖRÖKBEN MAGAS SZÍNVONALÚ HÍMZŐ ÉS NEMEZHŰVÉSZETI KÉPZÉSEKET SZERVEZETT A MEGYEI MŰVELŐDÉSI KÖZPONTOK HÁLÓZATÁN KERESZTÜL. EZZEL PÁRHUZAMOSAN A 70-ES ÉVEK ELEJÉN MEGJELENT A NOMÁD NEMZEDÉK, MINT IFJÚSÁGI NÉPMŰVÉSZETI MOZGALOM, AMELYIK A TÁRGYALKOTÓ NÉPMŰVÉSZETET A NÉPI KULTÚRA KOMPLEXITÁSÁBAN, EGY ÉLETMÓD RÉSZEKÉNT ÉLTE MEG. A TÁRGYFORMÁLÁSBAN AZ ANYAG, FUNKCIÓ ÉS ESZTÉTIKUM HÁRMAS EGYSÉGE VÁLT FONTOSSÁ, ÉS A KÖRNYEZETFORMÁLÁS IGÉNYE. KÉZMŰVESEK, ÉPÍTÉSEK, FIATAL ÉRTELMISÉGIEK, FOLKLORISTÁK CSOPORTJA ELINDÍTOTTA A FIATAL NÉPMŰVÉSZEK STÚDIÓJÁT. TÖREKVÉSEIKET FELKAROLTA A NÉPMŰVELÉSI INTÉZET VIZUÁLIS OSZTÁLYA; BÁNSZKY PÁL, KARSAI ZSIGMOND, PÉTERFY LÁSZLÓ, BORBÉLY JOLÁN SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL ELINDULT AZ ÚJ SZEMLELETŰ VIZUÁLIS KÉPZÉS, AMI ÁTTÖRÉST HOZOTT A FAMEGMUNKÁLÁS TERÜLETÉN. A 7-8 ÉVES, AZ EGÉSZ ORSZÁGOT ÁTFOGÓ FAFARAGÓ KÉPZÉSEK EREDMÉNYEKÉNT, ORSZÁGOS ÖSSZEFOGÁSSAL 1979-1980-BAN MEGÉPÜLT A VELEMI ALKOTÓHÁZ, AMI A MINTÁT ADTA A MOZGALOMNAK, KÖZÖSSÉGI SZÍNTEREK LÉTREHOZÁSÁRA, A KÖZÖSSÉGBEN TÖRTÉNŐ KÉZMŰVES ISMERETEK ÚJRATANÍTÁSÁHOZ. A NÉPMŰVÉSZEK ORSZÁGOS KÖZÖSSÉGE 1981 ŐSZÉN SZÉKESFEHÉRVÁRON ELINDÍTOTTA AZ ORSZÁGOS NÉPMŰVÉSZETI EGYESÜLET MEGALKOTÁSÁT, AMELYET 1982 TAVASZÁN HIVATALOSAN IS BEJEGYZTEK, ENNEK EGYIK TAGEGYESÜLETE LETT A ZALA MEGYEI NÉPMŰVÉSZETI EGYESÜLET.

Az egyesület tevékenysége 1982-1991 között

Párhuzamosan zajlott az alkotóház megvalósítása, a kézműves hagyományörzés mikéntjének kialakítása, és tartalmának megvalósítása. Az alkotóház ügyét felkarolta Zalaegerszeg városa, az egyesület társul hívta a megépítéshez az időközben megszűnt Zalaegerszegi Művésztelep építész, képzőművész, belsőépítész tagjait, népművelőket, a város építőüzemeit, szakiskoláit. Soha nem látott széleskörű összefogással két év alatt megépült a Kézművesek Háza, amelynek félig kész falai között az egyesület már 1982-ben alkotótáborokat szervezett. A házépítés kovácsolta közösséggé a népművészeket, a tíz évig tartó továbbépítő, berendező, környezetformáló munka a különböző szakterületek képviselőit.

A ház működtetését megkapta feladtul a Városi Művelődési Ház, ami az éves házépítő táborokat szervezte és az állagmegóvást végezte. Az egyesület a nyári 4-5 népművészeti alkotótábor szervezésével elkezdte a szép lassan minden szakágra kiterjedő közösségi képzéseit: hímzés, vászon- és gyapjúszövés, gyöngyfűzés, lószőrészer készítés, népi játékok készítése, csuhé- és vessző feldolgozás, tojásírás, ne-mezelés, komplex családi táborok.

Ahogy létszámban és tudásban gyarapodott a tagság, úgy kezdte el az egyesület bemutatni a képzés eredményeit kiállítá-sok, mesterség-bemutatók, népművészeti vásárok szervezésével. Szoros munkakapcsolat alakult ki a megye néprajzosaival, akik segítettek a képzéseket megalapozó kutató- és feldolgozó munkát, az egyesület több alkalommal szervezett raktárlátogatást a Néprajzi Múzeumban is. A képzéseknél mindig a legjobb szakembereket kértük fel tanítani, vezető szakembereinket segítük eljuttatni az országos képzésekre.

Az egyesület tevékenysége 1992-2001 között

Az egyesület az új évtized elején kezdeményezte az alkotóház egész éves működtetését. Bár a szakmai működtetés jogát nem kapta meg, de sikerült a Kézművesek Házának kivívni a szakmai önállóságát a Városi Művelődési Központ struktúráján belül, elismertetni az egyesület szakmai jogait, melyeket a második évtizedben végzett műhelykialakító közösségi alkotásaival és a ház szakmai működését biztosító hagyományörző tevékenységével tett nyilvánvalóvá.

Az egyesület vezető szakemberei 1990-ben létrehozták a Zala Megye Népművészetéért Alapítványt, amely Keszthelyen tíz éves munkával egy romos népi barokk ház újjáépítésével megteremtette a Keszthelyi Népművészeti Alkotóházat. Az Alapítvány lett a gazdája a Kézművesek Házában 1992-ben beinduló OKJ-s szakmát nyújtó képzéseknek, amelyeknek köszönhetően anyagi forrásokhoz jutott az alkotóház a műhelyek kialakítására, amit a népművészek önerős munkával végeztek el, rendeztek be. A 2003-ig tartó képzésnek köszönhetően megerősödött, ma is aktív szakmai életét éli a fazekas, kosárfonó, bőrtárgykészítő, csipkekészítő szakág. 1992-ben a közösség 15 darab sátrat készített el a mesterség-bemutatók és vásárolás esztétikus installálására. Azóta elkészült még 2 nomadsátor és egy körsátor.

1996-ban valósította meg az egyesület közössége régi álmát, egy honfoglalás kori nemezsátor elkészítését, 122 fő résztvevővel. A 6 m átmérőjű, 4 m magas, berendezett nemezsátor, a nemezelő szakemberek szerint, jelenleg Magyarország legszebb sátra. Elkészítése óta a képzéseken előtérbe került az őskultúra tanítása. A hazai több mint 100 jurta kiállítás mellett Lengyelországban, Szerbiában és Horvátországban került több alkalommal bemutatásra.

1990-2000 között fontos kiállítási sorozatot rendezett az egyesület Zalaegerszegen, a Városi Hangverseny- és Kiállítóteremben. Egy-egy szakágat a néprajzi anyag és az egyesület tagságának szakágakat továbbélítő alkotásaival együtt mutattunk be. Az utolsó kiállítás címe 2000-ben: „A magyar népművészet 1000 éve”, ahol az egyes korszakokat tagjaink kiemelkedő alkotásai

reprezentálták. A kiállítás nagy sikerrel szerepelt Finnországban. Varkaus, Zalaegerszeg testvérvárosa ezzel a kiállítással tisztelgett a Magyar Millennium előtt.

1999-2000-ben az egyesület fafaragói elkészítettek egy göcseji boronafalú kovácsműhelyt, aminek a berendezésében már részt vettek a műhely létevel „összekovácsolt” új szakág, a kovácsok képviselői is. Az évtized alatt megépített, berendezett műhelyek szabták meg az évközi, nyári táborok irányát: bőrtárgykészítő, fazekas, kovács, csipkekészítő, nemezelő, játék- és babakészítő. A képzés célcsoportjai: népművészek, családok, gyermekek és ifjúság, pedagógusok, határon túli magyar pedagógusok, külföldiek.

2001-2002-ben a fazekas képzésből kikerült fiatal fazekasok megépítették a fatüzelésű égetőkemencét, évente 1-2 közösségi égetést szervezve a tradicionális technikával.

A kialakított műhelyek az adott szakág szakmai, szellemi központjává is váltak a megyében: fazekas, fafaragó, textiles, csipkekészítő, bőrtárgykészítő, kovács. Ez alatt az évtized alatt tanult meg az egyesület és a városi fenntartású Kézművesek Háza együtt élni és együttműködni, önálló tevékenységgel, de egy-egy célért, egymást erősítve dolgozni. Az eredmény: széleskörű, sokszínű hagyományörző tevékenység, egész évben működő alkotóház, amelynek regionális és országos hatóereje van.

Az egyesület tevékenysége 2000-2013 között

A városi fenntartású Kézművesek Háza – a jól felszerelt műhelyekkel – biztos működési hátteret jelent az egyesületnek. Az alkotóháznak pedig biztos szakmai hátteret jelent az egyesület tevékenysége. A harmadik évtizedben a 250 fős tagság már országos kisugárzású rendezvényeket tudott rendezni és lebonyolítani.

2000, 2001 Országos Nemezzjáték és Nemezzbáb Pályázat és Kiállítás

2001, 2012 Országos Fafaragó Pályázat és Konferencia (a jövőben is egyesületünk rendezi meg két évente)

2004-2013 Zalaegerszegi Országos Fazekas-Keramikus Találkozó és Fesztivál
2010-2013 Magyar-Horvát Családi Pünkösöd – Népi Hagyományörzők Fesztiválja (határ menti kapcsolatok nemzetközi fesztiválja)

2008 óta horvát, szlovén európai projekteket bonyolítunk:

- Termékfejlesztés
- Nemzetközi ajándéktárgy pályázat
- Vándorkiállítások
- Népi játszóházvezetői tanúsítványt nyújtó képzés
- Fazekas OKJ-s képzés
- Hobby szintű képzés (fa, nemez, szalma)
- Szálas anyag műhely berendezése
- Egy tananyag kidolgozása a népi játszóházvezetők továbbképzésére
- Egy népi játszóházvezetők továbbképzésének lebonyolítása
- Gyékény- szalma- csuhétárgykészítő OKJ-s, középfokú végzettséget adó képzés lebonyolítása
- 13 alkalommal kézműves oktatás lebonyolítása általános iskolás napközis gyerekeknek
- Kettő 1 hetes hobby szintű képzés szálasanyag témákban
- Nemzetközi kézműves táborok megvalósítása
- Katalógus készítése a pályázatra beérkezett tárgyokról
- Élő Műhelynapok szervezése a kialakított szálasanyag műhelyben
- Magyar és horvát kézművesek tapasztalatcseréje
- A Kaproncai Reneszansz Fesztiválon hagyományörző magyar kézművesek bemutatkozása
- „Arra az új évre” – Hagyományos Horvát Karácsony Csáktornyan magyar kézművesek részvételével.

A Zala Megyei Népművészeti Egyesület 31 éves közösségi tevékenységének multiplikátor hatása

- A Kézművesek Házának építésében részt vett fafaragók Letenyén, Keszthelyen, Nagykanizsán és szerte a megyében az élére álltak a településszépítő kezdeményezéseknek. Játszóterek, köztéri szobrok, köztéri bútorok, buszmegállók dicsérik kezük munkáját, teszik karakteressé a zalai településeket.
- A Kézművesek Házának építésében résztvevő keszthelyi népművészek, az egyesület tagságának segítségével 10 év alatt romokból építették fel a keszthelyi Népművészeti Alkotóházat, amelyik jelenleg hat alkotó közösség és négy kézműves műhely szakmai otthona.
- A Kézművesek Házában 20 éve megrendezésre kerülő határon túli magyar pedagógusok népművészeti táborába járók közül többen maguk is létrehoztak lakóhelyükön egyesületeket, műhelyeket.
- Az alkotóházak mintájára, a népművészek közül többen nyitották meg műhelyeiket, ahol a mesterség megtekintése mellett a kész alkotások is bemutatásra kerülnek. A nyitott műhelygalériák rendszerének formálódik a régiós és országos hálózata.
- A 250 fős tagság kétharmada saját településén szakkört vezet, különböző képzési formákban tanítja mesterségét, bekapcsolódnak a vidékfejlesztési feladatokba, részt vesznek az idegenforgalmi szolgáltatásokban, rendszeres résztvevői a megyei népművészeti rendezvényeknek, falunapoknak. Vezető szakembereink az egész országban ismertek, többször képviselik Magyarországot és a magyar népművészetet külföldön is.

Az egyesület 10 éve vesz részt vidékfejlesztési és idegenforgalmi projekteket, erősítve ezzel a kézművesség vidékfejlesztési és gazdasági szerepét. Az egyesület partnerségi hálózata: a Zalai Falvakért Egyesület, a Zalai Borút Egyesület, a Falusi Vendéglátók Zala Megyei Egyesülete, Zala megyei kistérségi szerveződések, a zalaegerszegi Tourinform Iroda, a Zala Megyei Kereskedelmi Kamara, a Nyugat-dunántúli Pannon Termék Klaszter. 2013. április 10-én a Nemzeti Művelődési Intézet Stratégiai Szerződés aláírásával megbízta egyesületünket a kézműves hagyományörzés területi közművelődési feladatellátásával Zala Megyében.

A Zala Megyei Népművészeti Egyesület területi közművelődési feladatellátásának első lépései a kézműves hagyományörzés kiszélesítéséért

- Kapcsolatfelvétel a különböző közművelődési, civil szervezeti, vidékfejlesztési hálózatokkal, ezen keresztül a közösségi kezdeményezések feltérképezése.
- Megyei adattár készítése.
- Az Egyesület képzéseinek, rendezvényeinek szélesebb körű eljuttatása a célcsoportokhoz.
- Információnyújtás, tanácsadás az egyesület vezető szakembereinek bevonásával.
- Pályázatok írása a különböző hálózatok, közösségek közös cselekvési programjainak megvalósítására.
- Szoros együttműködés kiépítése a Nemzeti Művelődési Intézet Zala Megyei Irodájával.
- Területi munkánkat a nemrég megjelent Kézműves Stratégia feladat-meghatározásainak figyelembe vételével végezzük, különös tekintettel a kézművesség helyi gazdaságélénkítő, közösségerősítő szerepének erősítésére.

SKRABUT ÉVA a Zala Megyei Népművészeti Egyesület elnöke. Karcagon született. Felsőfokú tanulmányait Debrecenben végezte, ahol a Tanítóképző népművelő-könyvtáros szakán 1972-ben szerzett oklevelet. Budapesten a Csepeli Munkásotthonban és a Zalka Máté Katonai Főiskolán dolgozott népművelőként. 1975-ben került Zalaegerszegrre és a Zala Megyei Művelődési Központban a megye vizuális amatőr művészeti szakterületeivel foglalkozott. 1981-ben megszervezte a zalai népművészek bekapcsolódását az Országos Népművészeti Egyesületbe, a zalai tagszervezet megalakulásával, ezzel egy időben elindult a zalaegerszegi ház építése is. Ebben a folyamatban meghatározó szerepe volt Skrabut Évának, aki ettől az évtől a városi művelődési osztályra került át. Egyik fő feladata a Gébárti Kézművesek Házának létrehozása lett, a Gébárti-tónál, 1983-ban került sor a Kézművesek Háza hivatalos átadására. 1981-től 1986-ig a Zala Megyei Népművészeti Egyesület titkára, majd elnöke lett. 2004 óta a Népművészeti Egyesületek Országos Szövetségének egyik alelnöke. Irányítása, közösségszervező munkája nyomán az egyesület tagsága élettől töltötte meg a házat, alkotótáborokkal, képzésekkel, folyamatos közösségi munkavégzéssel. 1992-től a Gébárti Kézművesek Háza szakmai vezetője lett. Ettől kezdve a ház már nemcsak a nyári időszakban, hanem egész évben nyitva tart. 1992-ben elindította a Zalaegerszegi Nemzetközi Művésztelepet, ami megalapozta egy városi kortárs képzőművészeti gyűjtemény lehetőségét és kialakította a Gébárti Szoborparkot. Szervező munkájának gyümölcse a Gőcseji Falumúzeumban évenként megrendezett Fazekastalálkozó, illetve az 1992-től indított népi kismesterség képzés, ahol a Munkaügyi Központtal karöltve 10 évig színvonalas oktatást biztosítottak, megújítva a megye fazekas, bőrtárgy-készítő, csipkekészítő, kosárfonó szakterületeit. A népművészet fennmaradásáért, mai kiteljesedéséért végzett munkáját a kulturális tárca 2007-ben Bessenyei György-díjjal ismerte el. 2012-ben Zalaegerszegért-díjat kapott.